

Kraushar, Aleksander

Raporty ministeryalne Lelewela z czasów dyktatury Chłopickiego i Rady Najwyższej Narodowej 1830-1831 : (ze źródła archiwalnego)

Przegląd Historyczny 11/1, 123-132

1910

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Raporty ministeryalne Lelewela

z czasów dyktatury Chłopickiego i Rady Najwyższej Narodowej
1830—1831.

(Ze źródła archiwalnego).

Przewrót Listopadowy r. 1830 ani na chwilę nie przerwał ciągłości prac wewnętrznego zarządu Królestwa, nie zatamował biegu kół machiny państwowej, która, już przedtem z wyjątkową działającą sprawnością, w ciągu lat piętnastu dźwignęła Kongresówkę na szczybel jednego z najlepiej uorganizowanych' w Europie, bogatych i kwitnących państweczek. Wszystkie urzędy prawodawcze, administracyjne i skarbowe, ocalone po upadku powstania listopadowego, nosiły przez czas długi, a niektóre z nich—o ile jeszcze istnieją—noszą dotychczas ślady zabiegliwej i rozumnej inicjatywy swoich twórców.

O ile pod względem uzdolnienia narodu polskiego do samorządu politycznego możnaby uczynić zastrzeżenia, warunkujące się jego temperamentem i zbyt wybujałym indywidualizmem, poddającym się opornie dyrektywie jednostek, usiłujących narzucić narodowi tryb działania niezgodny z jego usposobieniem i tradycją po przodkach odziedziczoną, o tyle w dziedzinie samorządu wewnętrznego, administracyjnego, naród polski ujawniał zawsze cechy ładu, sprawności i zalet dodatnio-biurokratycznych, których dowodem są archiwa, pozostałe po zniesionych władzach zarządu wewnętrznego, stanowiące istotną skarbnicę fachowej wiedzy, przeczności i celowości zarządzeń ich kierowników.

Ośmiomiesięczna kampania, prowadzona po wybuchu listopadowym, pomimo opłakanego jej rezultatu, wykazuje bezprzykładny rozwój sił bojowych narodu, który, otoczony ze wszech stron przeszkodami, hamującemi mu możność zaopatrywania się z ze-

wnątrz w broń, amunicję i środki żywności, zdołał wszelako wytworzyć własnymi siłami, u siebie, prawie stutysięczną armię, dobrze odżywianą, karną i zdolną do boju. Żołnierz otrzymywał regularnie żołd i środki żywności. Nadużyć w dostawach prowiantu dla wojska nie było. Fabryki prochu i działolejnie funkcjonowały bez przerwy. Rynsztunek bojowy był bez zarzutu, a dzielność żołnierza, jego gotowość do poświęceń, waleczność i karność, zdobyły sobie uznanie powszechne.

Niezależnie od energicznych zarządzeń bojowych, administracja wewnętrzna cechowała się, w najbardziej nawet gorączkowych chwilach polistopadowych, niezwykle sprawnością.

Drobny przykład w tym kierunku dają nam krótkotrwałe rządy dyktatury Chłopickiego i Najwyższej Rady Narodowej.

Po ustaniu Rządu tymczasowego i ustanowieniu w dniu 21 Grudnia 1830 r. Rady Narodowej, dyktator Chłopicki zajął się przede wszystkim organizacją władz wewnętrznych, których zadaniem miało być zaopatrywanie skarbu w odpowiednie zasoby, piecza nad powiększeniem siły zbrojnej, nad wymiarem sprawiedliwości, nad porządkiem wewnętrznym, nad kierowaniem opinią publiczną w duchu narodowym. Utworzono ministerya, z powierzeniem kierownictwa oświatą i wydziałem wyznań — Lelewelowi, sprawiedliwości — Bonawenturze Niemojowskiemu, spraw wewnętrznych — Tomaszowi Łubieńskiemu, wojny — Izidorowi Krasińskiemu, skarbu — Jelskiemu.

Rada narodowa w osobach: ks. Adama Czartoryskiego, wojowody ks. Michała Radziwiłła, kasztelana Leona Dembowskiego i Stanisława Barzykowskiego, pełnić miała funkcje jedyne i najwyższego doradcy dyktatora, wykonawcy jego rozkazów i zarządzeń.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu pomienionej Rady i w wykonaniu postanowień Dyktatora Chłopickiego z dnia 21 i 23 Grudnia 1830, wszystkie ministerya otrzymały wezwanie, podpisane przez ks. Czartoryskiego „ażeby co tydzień składały raporty o sposobie w jakim wykonanemi zostały polecenia, bądź wprost od Dyktatora, bądź też przez pośrednictwo Rady otrzymane“.

Z owego to czasu datuje się pięć raportów, zredagowanych w dniach 4, 13, 21, 29 Stycznia i 4 Lutego 1831 r. przez Lelewela w charakterze zast. ministra prezydującego w Komisji rządowej wyznań i oświecenia publicznego, stanowiących obraz jego działalności ministeryalnej aż do upadku dyktatury i do ustanowienia w d. 29 29 Stycznia 1831 r. Rządu Narodowego, w którym Leleweł pod prezydencją ks. Adama Czartoryskiego wraz z Barzykowskim,

Niemojowskim, Teofilem Morawskim objął godność — już nie zastępcy, lecz pełnego ministra oświecenia, a nawet na czas krótki i ministra sprawiedliwości.

Raporty Lelewela, według aktów oryginalnych Rady Najwyższej Narodowej (Sekcyja II. 8. a. N. Vol. 16) poprzedza odezwa jego z d. 4 Stycznia 1831 do tejże Rady wystosowana w słowach:

„W dopełnieniu polecenia Rady N. Nar. z d. 25 Grudnia pośpiesza ze złożeniem raportu w załączonym tu wykazie tabellarycznym, w którym, obok treści otrzymanego polecenia, zamieszcza sposób, w jakim toż polecenie załatwione zostało.

Zast. Ministra Prezydującego

Lelewel

Sekretarz jeneralny, *Rakiety*“.

Z wykazu poniższego utworzyć sobie można obraz różnorodnych zarządzeń dyktatora i Rady Narodowej w wydziale wyznań i oświecenia publicznego, w czasie krótkotrwałego, przed ustanowieniem Rządu Narodowego, istnienia dyktatury Chłopickiego.

Obraz taki zasługuje z całą pewnością na uwagę, iż w trakcie składania raportów Radzie Najwyższej, Lelewel, oderwany siłą wypadków od zajęć badawczych w skromnym mieszkaniu przy ulicy Długiej, wciągnięty został w wir najsprzeczniejszych i najhałaśliwszych prądów polityki bieżącej, już to jako antagonistą Chłopickiego, a nawet jako współsprawca spisku, uknutego przeciw jego władzy, za co, będąc aresztowanym, o mało że nie uległ następstwu dekretu gardłowego (moje *Miscellanea hist.* XXIII *Zamach na dyktaturę Chłopickiego*), bądź też jako Prezes Klubu patriotycznego, podkopujący urokiem swego nazwiska i wpływów, autorytet rządu.

Tem charakterystyczniejszymi są raporty jego, składane za dyktatury Chłopickiego temuż Rządowi, ile że, spiskując przeciw dyktatorowi, Lelewel działał równocześnie jako wykonawca otrzymanych odeń rozkazów...

Po nastaniu Rządu Narodowego, w którym Lelewel pozostał jednym z członków, stanowisko jego nie było już zależnem od władzy wyższej, gdyż część jej on sam reprezentował; mimo to i wówczas Lelewel grał rolę podwójną: członka Rządu i Prezesa klubu patriotycznego, który był owego Rządu antagonistą.

Nie pierwsza to i nie ostatnia dwoistość charakteru owego niepospolitego człowieka. W badawczym jego umyśle, wnioskującym proroczco w zamierzchłe wieki przeszłości, gnieździły się jednocześnie zarody ambicji nieokiełznanej, sięgające swoim rozma-

chem daleko po za granice karności, wobec grożącego narodowi niebezpieczeństwa.

Mąż, który powagą swego nazwiska i zasług winien był być przykładem zaparcia się wobec wymagań ładu, porządku i posłuszeństwa władzom, przez Naród cały uświęconym, — pierwszy od tego nakazu kategorycznego rozumu i patriotyzmu starał się wyłamać. Czynił to jednak zawsze oględnie, tak przezornie, jak w epoce, gdy spełniając rozkazy Dyktatora, działał pokątnie przeciw niemu, jak w dalszym rozwoju wypadków, gdy jako członek Rządu, głoszącego hasła wyłącznie narodowe, za kulisami Rządu krzewił zasady przewrotu socyalnego i wzywał lud do rozprawy czynnej z tymi, których za zdrajców uważał.

Jednym z przykładów niewytlómaczonej dwoistości charakteru Lelewela, są właśnie raporty jego z okresu dyktatury i z okresu następnego, po jej ustaniu, aż do chwili, gdy obowiązki Ministra wyznań i oświecenia publicznego objął po Lelewelu w d. 4 Lutego 1831 r. Alexander Bniński.

Decyzje Lelewela, obok tekstu otrzymanych poleceń,—podaję tu *cursive*.

Pierwszy raport tygodniowy, noszący datę 4 Stycznia 1831 r. zawierał sprawy następujące:

1. Postanowienia Dyktatora z d. 21 Grudnia 1830 r. N. 871, organizujące Radę Najwyższą Narodową w miejsce Rządu Tymczasowego. *Kommunikowano ad statum legendi trzem Dyrekcyom i sekcji Duchowieństwa rzymsko-katolickiego.*

2. Postanowienie Dyktatora, mianujące zastępców ministrów i sekretarza władzy najwyższej z d. 21 Grudnia 1830 N. 370—*Kommunikowano podobnie ad statum legendi trzem Dyrekcyom i sekcji duchownej rzymsko-katolickiej.*

3. Postanowienie Dyktatora z d. 23 Grudnia N. 392, przepisujące organizację wewnętrzną dla Rady Najwyższej Narodowej. *Kommunikowano także ad statum legendi tymże samym wydziałom.*

4. Reskrypt Rady Najw. Narod. z d. 25 Grudnia N. 82, przesyłającej postanowienie Dyktatora, uchylające Radców Stanu, Dyrektorów jeneralnych i Komisji rządowej wyznań i oświecenia publicznego. *Zalutwiono przez uwiadomienie tychże Radców Stanu t. j. Tomasza Grabowskiego, dyrektora wyznań, Kalasantego Szaniawskiego, dyrektora wychowania i Ignacego Badenięgo, dyrektora funduszków.*

5. Reskrypt Rady z d. 25 Grudnia N. 80, przesyłający Postanowienie Dyktatora względem płacy urzędników, których zastępstwa zarządzonemi zostały, lub którzy do obowiązków powołani nie będą. *Zrobiono stosowny użytek przy wypłacie pensyi za Grudzień 1830 r.*

6. Reskrypt Rady z dnia 25 Grudnia N. 51, polecający, wskutek rozkazu Dyktatora, zaprowadzenie najwyższej oszczędności w projekcie

do etatu na rok 1831, przez zamianowanie koniecznej tylko i nieodzwonej liczby urzędników i oficyalistów. *Załatwiono przez narady budżetowe.*

7. Reskrypt Rady, polecający składanie tygodniowych raportów o sposobie załatwiania tak postanowień Dyktatora, jako też Rady Najw. Narodowej. *Zarządzenie to jaknajpunctualniej dopełnianem będzie.*

8. Postanowienie Rządu Tymczasowego z d. 17 Grudnia N. 593 względem przyjmowania i wymiany na gotowiznę przez kasy rządowe biletów bankowych. *Złożono do akt, z powodu wydanego już polecenia komisji wojewódzkiej pod d. 9 Grudnia i kasie ogólnej supresyjnej pod d. 28 t.m. do przyjmowania biletów bankowych na równi z monetą, a to na skutek odezwy Banku Polskiego i Kommissji rząd. Skarbu.*

9. Reskrypt Rady z d. 24 Grudnia, przy którym przesłano Postanowienie Rządu Tymczasowego, przez Dyktatora potwierdzone, względem przeniesienia do Banku wszelkiej gotowizny z kas publicznych, wzamian za bilety bankowe. *Wydano polecenie do kasy ogniowej supresyjnej przelania do Banku gotowizny depozytowej w sumie Złp. 80900 i z wpływów etatowych funduszów poduchownych poznańskich summy Złp. 25000, o czem Bank Polski uwiadomiono.*

10. Postanowienie Rządu Tymczasowego z d. 17 Grudnia, przenoszące na oszczędności wydatki z etatów instytucyj naukowych i duchowieństwa katolickiego za mies. Grudzień w summie Złp. 7429 gr. 13. *Jako wiadomość o zatwierdzeniu uczynionego wniosku złożono w aktach.*

11. Reskrypt Rady Narodowej z d. 24 Grudnia, uwalniający X. Piotra Jędrzejewskiego, proboszcza w Skrzynnie, od kosztów procesu Złp. 592, przez Prokuratoręję generalną z dziedzicem dóbr Żukowa Popielany przegranego i nakazujący zwrot ściągniętego od niego wpisu w ilości Złp. 40. *Załatwiono i polecono Komissji wojewódzkiej sandomierskiej wstrzymać kroki egzekucyjne przeciwko księdzu Jędrzejewskiemu.*

12. Reskrypt Rady z d. 24 Grudnia względem niemożności udzielenia funduszu na zrestaurowanie klasztoru P. P. Bernardynek lubelskich. *Udzielono wiadomości interesowanym.*

13. Reskrypt sekretarza jeneralnego Dyrektora z d. 24 Grudnia przesyłający list z Rzymu do X. biskupa Dobrzańskiego i raport księcia Gagaryna Posła Najjaśniejszego Pana w Rzymie, dotyczący niektórych próśb prywatnych. *Uwiadomiono X. Biskupa Lubelskiego o przychyleniu się Stolicy Apostolskiej do udzielenia dyspensy ślubnej dla Mikołaja Struzińskiego i Józefy Jasińskiej—tudzież przestano uzyskaną odpowiedź Stolicy Apostolskiej księdzu administratorowi Sandomierskiemu na doniesienie o śmierci biskupa Sandomierskiego. Wezwano oraz wszystkich biskupów aby przy prósbach o dyspensę wymieniano ile strony interesowane są w stanie złożyć na koszt kancelaryi rzymskiej za ich wygotowanie.*

14. Reskrypt Rady z d. 28 Grudnia, przesyłający Postanowienie Dyktatora co do czynności sądowych Radzie Stanu attrjbuowanych. *Kommunikowano ad statum legendi trzem Dyrekcyom i sekcyi duchownej rzymsko-katolickiej.*

15. Reskrypt Rady z d. 29 Grudnia, upoważniający do udzielenia Janowi Nepomuc. Jerzmanowskiemu wsparcia (z) funduszu opłat od uczniów uniwersytetu w kwocie Złp. 400. *Polecono Komisji wojewódzkiej mazowieckiej wypłacić z kasy głównej tegoż województwa Złp. 400 i o tem uwiadomić matkę obdarzonego.*

Drugi raport Lelewela z d. 13 Stycznia 1831.

1. Polecenie Rady Najw. Narod. z d. 31 Grudnia względem przywiedzenia do skutku Reskryptu Prezydującego b. Rady Administracyjnej z d. 13 Lipca, nakazującego wypłatę panu Accord, entrepreneurowi rat kontraktowych za reperację kościoła katedralnego w Sejnach. *Zależy to od Rady Narodowej.*

2. Postanowienie Rady Narodowej z d. 31 Grudnia, zatwierdzające zapisy testamentowe w sumie Złp. 400 dla Szpitala Sióstr miłosierdzia w Szczebrzeszynie i Złp. 600 na organy dla kościoła w Wielączy, przez X. Antoniego Maciejewskiego kanonika Kollegiaty Zamoyskiej uczynione. *W oczekiwaniu nadeśtania przez Komm. Sprawiedliwości ekstraktu urzędowego testamentu, złożono tymczasowo ad acta.*

3. Takież Postanowienie z d. 31 Grudnia, zatwierdzające zapis testamentowy Antoniego Strusińskiego, dziedzica dóbr Janowice, Jachimowice i Opoka poczynione, a mianowicie dla 10 Zakonów X. Reformatów Złp. 10 tysięcy. *Ad acta.*

4. Takież Postanowienie z daty powyższej, potwierdzające zapis sumy Złp. 2000 z proc. dla klasztoru X. X. Maryanów w Skurcu przez Marcina Tranopolskiego. *Ditto.*

5. Komunikat z Rady Postanowienia Dyktatora, przepisyującego środki opatrywania potrzeb życia żon i dzieci podoficerów i żołnierzy do służby wojskowej powołanych, tudzież niesienia pomocy żonom i dzieciom oficerów. *Wezwani zostali przez Sekcyę duchowną Kom. Rząd. biskupi i administratorowie dyecezyi do polecenia wszystkim proboszczom i rządzcom parafiiów, aby ci z ambon zachęcali lud do zadośćuczynienia temu wezwaniu Rządu.*

5. Polecenie Rady Najw. Narod. z d. 31 Grudnia względem porozumienia się z Kom. rząd. przychodów i Skarbu przy składaniu budżetu o obmyślenie funduszu w sumie Złp. 13440 na pensye osób Komitetu starozakonnych. *Zatwierdzono przez wprowadzenie na etat skarbowy sumy Złp. 12440.*

6. Komunikat Rady Najw. z d. 1 Stycznia do opinii Ministra Skarbu i odpowiedzi na nie Kom. Rząd. wyznań i oświecenia względem wyznaczenia X. Czarneckiemu Administratorowi Archidiecezyi warszawskiej wynagrodzenia za koszta administracji. *Złożono Radzie Najw. 7 Stycznia stosowny raport, obejmujący wyrachowanie przypadającego X. Czarneckiemu wynagrodzenia w sumie Złp. 16583 gr. 13 po potrąceniu wziętego forszusu Złp. 8000.*

8. Zawiadomienie z d. 2 Stycznia z Wydziału Dyplomatycznego przy Radzie Najw. Nar. (że) odtąd trudnić się będzie wszelkimi interesami, które dawniej przez kancelaryę przyboczną Cesarzewicza przechodziły. *Złożono ad acta.*

9. Reskrypt Rady z d. 2 b. m., uwiadamiający o powołaniu do pracy w wydziale dyplomatycznym referendarza Chłędowskiego, tru-

dniacego się dozorem biblioteki publicznej. *Kommunikowano w kopii Dyrektorowi Biblioteki.*

10. Odręczny komunikat Rady z d. 1 do opinii Kom. Oświecenia, przedstawiający komunikat z d. 29 Listopada r. z. do b. Rady Administr. względem należności P. Jaekel za sprawowanie w r. 1831 obowiązków Pastora w Pabianicach. *Nie wymaga dalszego działania.*

11. Takież komunikat z dnia tegoż, przedstawiający komunikat z 15 Listopada o dozwolecie zamieszczenia na etacie roku 1831 Szkoły praktycznej na Lesznie 2-ch nowych pozycji i o wyznaczenie Złp. 1000 na utrzymanie do końca r. 1830 przybranych nauczycieli. *Z powodu, że stan tej szkoły w niczem na teraz się nie zmienił, ale owszem, coraz wzrastając, potrzebuje większej liczby nauczycieli, Kom. Rządowej prosi o przychylenie się do poprzedniego przedstawienia swego.*

12. Takież komunikat, przedstawiony Kommissyi Oświecenia z d. 15 Listopada o upoważnieniu do użycia z funduszu opłat od uczniów Złp. 2600 na raz jeden, jako dodatku do pensyi dla nauczycieli szkoły wydziałowej na Nowym Świecie i Muranowie. *Pod d. 7 złożono Radzie Naj. żadaną opinię, obstawiającą przy uczynionym wniosku, że względu na zbyt szczupłe płace, jakie tym nauczycielom początkowo przeznaczone były.*

13. Takież komunikat, przedstawiony Komm. Oświecenia z d. 18 Listopada o wypłaceniu Pani Barcewiczowej wynagrodzenia, które zmarłemu jej synowi, asystentowi kliniki, za życia jeszcze przyznane było.

Złożono pod d. 7 opinię, aby przez wzgląd na gorliwość w służbie zmarłego, która się nawet do śmierci jego przyczyniła, przeznaczyć Matce jego 500 Złp. wynagrodzenia.

14. Reskrypt z d. 4 co do opinii nad przedstawieniem Rady Obywatelskiej województwa płockiego do b. Rady Administracyjnej o poddanie dozorów kościelnych pod władzę Rad Obywatelskich.

Wezwano wszystkie Rady Obywatelskie o opinię dla ułożenia ogólnego projektu.

15. Reskrypt Rady Naj. z d. 3 polecający złożenie objaśnienia w przedmiocie summy 4000 Złp. kościołowi w Chodzieży w W. Ks. Poznańskim, od Synagogi Kaliskiej należnej.

Żądane dano objaśnienie.

16. Reskrypt Rady z d. 3 b. m. o opinię w przedmiocie prośby X. Filipa Domańskiego do Tronu zanesionej, o odbudowanie zniszczonego Kościoła parafialnego we wsi Kamion.

Przesłano Kommissyi województwa mazowieckiego do wyjaśnienia stanu rzeczy.

17. Zawiadomienie z d. 5 b. m., iż zastępcy ministrów mają zasiadać w Radzie Najw. Narodowej z głosem doradczym codziennie i to we wszystkich bez wyjątku materyach.

Ad acta.

18. Postanowienie Rady z d. 5, iż urzędnikom cywilnym, wchodzącym do czynnej służby wojskowej, nie ma być potrącaną $\frac{1}{3}$ część pensyi za Grudzień.

Ad acta.

19. Reskrypt Rady Naj. z d. 5, upoważniający Kommissyę do udzielenia dwumiesięcznego urlopu P. Nowickiemu, profesorowi wydziału lekarskiego, z zastrzeżeniem, aby był gotów do niesienia krajowi pomocy, jakiej od niego potrzebować będzie.

Urlop przestauo.

Rapport 3-ci Lelewela z d. 21 Stycznia 1831.

1. Sekretarz jeneralny Dyktatora przesyła pod d. 6 prośbę p. Landië do Dyktatora podaną, w której użala się na odebranie mu posady Sekretarza w Kommissyi Oświecenia i zastępcy profesora w Uniwersytecie.

Złożono Radzie Najw. Nar. rapport, iż posada Sekretarza zwinietą została, a posada profesora literatury francuzkiej w Uniwersytecie dopiero miała być wprowadzoną.

1. Polecenie Rady Najw. Narod. z d. 8 względem zniesienia się z biskupami i przełożonymi wszelkich wyznań, aby za ich pośrednictwem wezwani byli duchowni mówcy do utrzymywania i wzniecania zapalu do Obrony Ojczyzny, przy udzielaniu z ambon ludowi nauki duchownej, jak również i zmiany suplikacyi na wyrazy: „od powietrza, głodu i niewoli“.

Uczyniono odezweę.

3. Polecenie Rady z dnia tegoż z rozkazu Dyktatora wydane, o dostarczenie dzwonów niepotrzebnych, lub stłuczonych, ze wszystkich kościołów w kraju, na odlanie stu armat.

Polecono Kommissyom wojewódzkim i Radzie Municipalnej, zniesienie się z władzami dyecezyalnemi.

4. Reskrypt Rady z d. 8 z wypisem protokołu posiedzenia, na którym postanowiono, aby ekspedycye duchowne, złożone Radzie dla przesłania ich do Rzymu, zwrócone były sekcji duchownej, celem ich załatwienia za pośrednictwem biskupów.

Zakommunikowano władzom dyecezyalnym.

5. Reskrypt Rady z d. 9 przesyła sześć ekspedycyi duchownych, z Rzymu otrzymanych, z wezwaniem doręczenia ich osobom interesowanym.

Przesłano.

6. Reskrypt Rady z d. 11, przesyłający nominacye na trzy probostwa.

Zawiadomiono.

7. Wypis z protokołu posiedzenia Rady z d. 11, przez który wezwani zostali zastępcy Ministrów do złożenia Radzie rysów historycznych działań swoich od d. 29 Listopada dla zdania Sejmowi raportów z czynności Rządu.

Dnia 17 b. m. złożono Radzie Najw. Nar. rapport.

8. Pod dniem 13 b. m. kopia odezwy Dyktatora względem ukroczenia nadużyć wolności druku.

9. Reskrypt Rady z d. 16, przy którym przesłano Postanowienie Dyktatora względem uwolnienia reszty osób, nieprawnie uwięzionych, i oddanie więzień na przyszłość pod bezpośredni dozór zwykłych Sądów. *Ad acta.*

10. Reskrypt Rady z d. 18, uwiadamiający o złożeniu przez Dyktatora najwyższej władzy i że Rada Najw. Narod. upoważnioną jest

przez deputację sejmową do dalszego sprawowania swej władzy, wspólnie z zastępcami ministrów, którzy odtąd na posiedzeniach jej z głosem stanowczym zasiadać mają. *Fo odezwié złożono do akt.*

Raport czwarty Lelewela z d. 29 Stycznia 1831.

1. Reskrypt Rady z d. 21, N. 991, przy którym przesłała wyciąg z raportu Kommissyi wojewódzkiej wojew. mazowieckiego, dotyczący braku współdziałania ze strony duchowieństwa w ożywieniu ducha mieszkańców, przez wyjaśnienie pobudek i celu powstania.

Złożono rapport Radzie, donoszący, iż wydane zostały do władz dyecezyalnych rozporządzenia.

2. Reskrypt Rady z dnia tegoż N. 1051, polecający zabezpieczenie w teraźniejszym czasie przez uprowadzenie w pewne miejsca znakomitych kosztowności, ofiarowanych przez Jana Sobieskiego, a w mieście Kodniu znajdujących się.

Wezwano zastępcę Prezesa Kommissyi województwa podlaskiego, aby po sporządzeniu szczegółowego opisu tychże kosztowności, przesłał je w depozyt do Banku Polskiego.

3. Reskrypt Rady z d. 22 N. 988, przesyłający wypis z raportu Kommissyi wojewódzkiej podlaskiej, zwracający uwagę na biskupa tamiecznego, ks. Gutkowskiego, który nie okazuje życzliwości powstaniu. *Wezwano tegoż X. Biskupa, aby zdawszy rządy dyecezyą osobie, posiadającej Jego i obywateli zaufanie, przybył sam na czasowe zamieszkanie do Warszawy.*

4. Polecenie Rady z d. 22 b. m. N. 986 względem zarządzenia większego jak (sic) dotąd udziału dzwonów z miasta Warszawy na odlanie armat, które dotąd w bardzo małej ilości są dostarczane.

Złożono Radzie pod d. 26 b. m. stosowne wyjaśnienie.

Ostatni rapport Lelewela z d. 4 Lutego 1831.

1. Reskrypt Rady z d. 26 Stycznia, przy którym komunikowano w kopii wypis z protokołu posiedzenia połączonych Izb sejmowych z d. 25 Stycznia, obejmujący uchwałę, mocą której Naród polski, na sejm zebrany, oświadczył się niepodległym ludem i że ma prawo temu koronę polską oddać, którego godnym jej uzna, z poleceniem podania do powszechnej wiadomości.

Przesłano wszystkim Kommissyom rządowym dla wiadomości i Radzie Muncypalnej miasta stołecznego Warszawy dla ogłoszenia przez pisma publiczne.

2. Polecenie Rządu Narodowego z dnia 2 Lutego, aby trzy dzwony, w kościele we wsi Czarnicy w województwie krakowskiem znajdujące się, a przez hetmana Czarnieckiego z Moskwy sprowadzone, dla pamiątki zostały nietykalnemi.

Zawiadomiono Kommissyę wojewódzką krakowską.

Na tem kończą się raporty Lelewela z epoki gdy pełnił obowiązki zastępcy ministra oświecenia i wyznań za dyktatury i Rady Najwyższej narodowej.

W aktach odnośnych znajdujemy Reskrypt Prezesa Rządu Narodowego Adama ks. Czartoryskiego z d. 4 Lutego 1831 N. 1666,

uwiadamiający o mianowaniu przez Rząd Narodowy Senatora i Kasztelana Alexandra Bnińskiego Ministrem wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

O dyskusjach jakie z powodu nominacji ministrów po ukonstytuowaniu się Rządu Narodowego wynikły i o powodach zwłoki w obsadzeniu posady ministra oświaty i wyznań, które Prezes Czartoryski uważał za konieczne czasowo odroczyć, znajdujemy charakterystyczne, a niepochlebne dla Lelewela szczegóły w Historji powstania Listopadowego Barzykowskiego w Tomie II, (str. 202—205).

SPROSTOWANIE.

W tomie X-tym „Przeglądu Historycznego“, str. 354, wiersz 15-ty od góry, zamiast: przeciw Francuzom i Turkom, ma być: przeciw Francuzom i Węgrom.